

A large, light-colored building with a red-tiled roof and a large pine tree in the foreground. The building has multiple stories with many windows, some of which are arched. The sky is clear and blue. The foreground shows a paved area with a bench and some greenery.

Metodologický seminář

Metodologický seminář je určen pro studenty magisterských a doktorských studijních programů i další zájemce z řad odborné veřejnosti.

Významným zahraničním hostem metodologického semináře je profesor Bergman z Univerzity v Basileji, jehož workshop bude probíhat v angličtině (v učebně 30).

Druhý den poběží paralelně vždy tři workshopy, ze kterých si zájemci vybírají vždy jeden.

Workshopy se budou konat v učebnách na PdF MU (budova Poříčí 31; blok 2a, 3a v učebně 32; blok 2b, 3b v učebně 34; blok 2c, 3c v učebně 35).

Harmonogram workshopů

Úterý, 6. září			
15 ³⁰ –17 ⁰⁰	Blok 1 prof. M. Bergman 10 Problems in Mixed Methods Research		
Středa, 7. září			
8 ³⁰ –10 ⁰⁰	Blok 2a dr. J. Mareš, dr. S. Ježek Výzkumná otázka a design výzkumu	Blok 2b doc. P. Novotný, dr. M. Sedláček Kvantitativní a kvalitativní přístupy a jejich využití ve výzkumu školy jako organizace	Blok 2c doc. T. Janík, dr. P. Najvar Videostudie na pomezí kvalitativních a kvantitativních přístupů
10 ⁰⁰ –10 ¹⁵	přestávka		
10 ³⁰ –12 ⁰⁰	Blok 3a dr. K. Šedová, dr. R. Švaříček Ztraceno v překladu. Hledání významu sociální situace skrze kombinování dat z rozhovorů a pozorování	Blok 3b dr. D. Denglerová Sémantický diferenciál a test sémantického výběru jako metody výzkumu v pedagogice	Blok 3c doc. K. Vlčková doc. P. Novotný Jdu správnou cestou? Vybrané otázky přípravy a realizace výzkumu

Témata workshopů

Výzkumná otázka a design výzkumu (blok 2a, učebna 32)

lektoři: Jan Mareš, Stanislav Ježek

Workshop se zaměřuje na často podceňovanou fázi výzkumných projektů – volbu výzkumné otázky a na ni navazující základní designové směřování výzkumného projektu. Řada doktorských výzkumných projektů, které nejsou přímou součástí běžícího výzkumného programu na školitelském pracovišti, se potýká s problémy plynoucími z nevhodně zaměřené výzkumné otázky, popř. z nevhodně zvolené výchozí metodologie. Tyto problémy typicky protahují realizaci výzkumného projektu, vedou k výzkumným artefaktům nebo banalitám či přímo zabraňují doktorandovi naplnit cíle svého dizertačního projektu.

Zaměříme se především na dobře reflektovanou a zdůvodněnou volbu výzkumné otázky a implikace této volby na následné plánování výzkumu a na využívání celé šíře metodologických možností, které se v sociálních vědách nabízejí (od kvantitativních, přes kvalitativní po smíšené).

Jedná se o interaktivní workshop, nebudeme tedy přednášet. Budeme pracovat přímo s výzkumnými projekty účastníků. Ten by měl obsahovat základní teoretický rámec výzkumu, výzkumnou otázku(y) a kostru výzkumného postupu, jímž má být získána odpověď. Výtah z projektu zasílají studenti prvního nebo druhého ročníku doktorského studia. Na workshopu se bude s vybranými projekty modelově pracovat. Studenti z vyšších ročníků se mohou workshopu také zúčastnit.

Kvantitativní a kvalitativní přístupy a jejich využití ve výzkumu školy jako organizace (blok 2b, učebna 34)

Lektoři: Martin Sedláček, Petr Novotný

Workshop poukazuje na komplexní provázanost cíle výzkumu, výzkumného designu a specifického prostředí výzkumu, kterým je v tomto případě škola jako organizace. Na příkladech z realizovaných výzkumů škol bude předveden potenciál a limity jednotlivých přístupů od případové studie až po dotazníková šetření včetně možností a úskalí spojování kvantitativních a kvalitativních metod. Účastníci porozumí rozmanitosti účelů, teoretických východisek, metodologických přístupů a výsledků výzkumů školy jako organizace a učiní si některé modelové volby na cestě výzkumu školy. A konečně budou diskutovány také časté chyby a omyly, kterých se výzkumník může dopustit.

Videostudie na pomezí kvalitativních a kvantitativních přístupů (blok 2c, učebna 35)

Lektoři: Tomáš Janík, Petr Najvar

Cílem workshopu je poskytnout přehled o různých výzkumných přístupech využívajících metodiku videostudie. Pozornost bude věnována tomu, zda se opírají spíše o kvalitativní či kvantitativní výzkumné postupy. V rámci semináře budou představeny konkrétní ukázky z výzkumu realizovaných v zahraničí i těch, které realizovali lektoři workshopu se svými týmy. Workshop lze také využít jako příležitost ke konzultování vlastních výzkumných projektů stavějících na metodice videostudie.

Ztraceno v překladu. Hledání významu sociální situace skrze kombinování dat z rozhovorů a pozorování (blok 3a, učebna 32)

Lektoři: Klára Šedová, Roman Švaříček

Analýza dat je vždy překladem mezi jazykem terénu a jazykem odborného textu. Výzkumníkovi – překladateli – hrozí dvojí nebezpečí: (1) uvízne v jazyce terénu a bude pouze reprodukovat, co říkají a dělají jeho respondenti; (2) přeskočí rovnou do odborného jazyka a bude ve svých datech pouze vybírat vhodné doklady, že jím zvolená teorie platí. V obou případech zůstává to podstatné „ztraceno v překladu“.

Workshop se bude zaměřovat na to, jak interpretovat data tak, aby docházelo k adekvátnímu převádění vyslechnutých výpovědí a odpozorovaných situací do roviny vědeckých interpretací. Naším cílem je ukázat účastníkům především to, jakým způsobem lze kombinovat data z rozhovorů a pozorování tak, aby nedocházelo k prostému zmatení badatele. Zkušenost s tím, že lidé říkají něco jiného, než reálně konají, je totiž patrně univerzální zkušeností kvalitativního výzkumníka. Ukážeme, že je pro odkrytí významů jednotlivých situací a výpovědí nutné provést několik analytických kroků, které budou na dílně předmětem výkladu a skupinové práce účastníků.

Teoretickým rámcem dílny bude analytická etnografie, sociální sémiotika a interakcionismus.

Sémantický diferenciál a test sémantického výběru jako metody výzkumu v pedagogice (blok 3b, učebna 34)

Lektorka: Denisa Denglerová

Psychosémantické metody umožňují zmapovat, jak danou problematiku chápe vypovídající osoba. Eliminují tak do jisté míry nedostatky dotazníkových šetření, kde i přes vhodně formulované otázky, mohou různí respondenti přikládat různým otázkám různé významy a tedy odpovídat každý na něco jiného.

V rámci workshopu budou představeny dvě metody: (1) Poměrně známá a používaná metoda sémantického diferenciálu – v rámci vyhodnocování dat se však často chybuje. Proto bude ukázán konkrétní příklad, jak ze sebraných dat dojít k relevantním výsledkům a jak je správně interpretovat. (2) Test sémantického výběru – méně rozšířená alternativa umožňující zmapovat (a případně pochopit), jaký význam respondent přiřazuje jednotlivým pojmům.

Obě zmiňované metody jsou v pedagogickém výzkumu vhodné ke zjišťování postojů např. učitelů, studentů, žáků, i relativně malých dětí (bez schopnosti psát a číst) k různým skutečnostem. Výhodné je použití v oblastech, kdy odpovědi na přímo kladené otázky by byly silně ovlivněny sociální žádoucností.

V rámci workshopu bude ukázáno také několik výzkumů realizovaných uvedenými metodami (porovnání ageistických postojů v ČR a Dánsku, hodnocení prostředí školy žáky prvního stupně, ideál krásy u pubertálních dívek apod.). Prostor bude věnován také konzultaci výzkumných projektů účastníků.

Jdu správnou cestou? Vybrané otázky přípravy a realizace výzkumu (blok 3c, učebna 35)

Lektoři: Petr Novotný, Kateřina Vlčková

Cílem workshopu je v interakci s účastníky projít proces přípravy a realizace výzkumu. Jakkoliv je každý výzkum specifický, je možné stanovit sadu kontrolních otázek (jakýsi check-list), které si výzkumník pokládá v průběhu přípravy výzkumu a které mu umožní ověřit si, zda jde správnou cestou. Diskutovány budou zejména klíčové momenty výzkumu, mezi které patří stanovení výzkumné otázky, volba z palety kvantitativních i kvalitativních designů, tvorba výzkumného nástroje. Zvláštní pozornost je věnována konstruktům a jejich operacionalizaci, výběru výzkumného vzorku, formulaci a testování hypotéz a zobecňování. Přednost v diskusích dostanou konkrétní náměty z výzkumné práce participujících doktorandů, lektoři případně doplní modelové příklady.